

Polgári reneszánsz Bélatelepen

2023 július 19. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Lassan kiheverjük a vörösterror és a Horn–Kuncze-korszak pusztításait is

Az arra kirándulók és a helyiek ünnepélyes eseménysorozatnak lehettek tanúi a fonyódi Várhegy oldalában. Hidvégi József, a város 2006 óta rendre újraválasztott, fideszes polgármesterének meghívására Novák Katalin köztársasági elnök avatta fel a Szaplonczay sétányt a Bélatelepnek hívott tradicionális üdül?telepen. Ezt több helytörténeti séta és átadó követte, s a múlt hétvégén a hangulatos Szaplonczay kávéház is megnyílt. Ennek teraszáról, az öreg feketefeny?k árnyékában, Magyarország Nagyasszonyának vigyázó szobortekintetét?l óva, egy presszó vagy a rozéfröcss mell?l szemlélhetjük a panorámát, a múlt századi szépséges villákat és az ízlésesen felújított sétányt.

Hazánk egyik legszebb pontjáról van szó, ahol minden k?nek külön története van. A Bélatelep alapítójáról, Szaplonczay Manóról elnevezett Széplátó út rangjában, hangulatában a füredi Tagore sétánnyal vetekszik, az onnan a Badacsonyra, Szigligetre és a Balaton-felvidékre nyíló panoráma pedig minden bizonnyal lepipálja a tihanyi kilátást. Csak a tömeg hiányzik, a turisták nagy része egyel?re nem ismeri ezt a nagy id?ket látott, s a második világháborúban és a kommunista diktatúrában, majd vörösök visszatérésekor, azaz a Horn–Kuncze-kormány révén csaknem teljesen tönkretett, de mára önmagára talált és gyönyör?en felújított üdül?helyet.

Bélatelep története mindannyiunk története is: a régi, polgári Magyarország romlásáé és feltámadásáé. A bélatelepi Várhegy oldalában a XIX. század els? felében jelentek meg az „?sfürd?z?k”, somogyi úri és polgári családok, ?k egyben a Balaton egyik legjobb fürd?helyének felfedez?i is. Ez a Várhegy lábánál, a mai Bélatelep vasútállomásnál található fövenyes partszakasz, ahol állandóan áramlik, és így nagyon tiszta a víz, mely a déli parton egyedülálló módon gyorsan és négy méterig mélyül. Végül is a névadó Szaplonczay Manó, Somogy megye tiszti f?orvosa érte el a hegy felparcellázását és az üdül?telep megalapítását a kiegyezés után, hogy aztán a századfordulóra már csodálatos, többszintes villák nézzenek le a magaspartról a tóra. A házak elé gyönyör? sétány épült, ehhez önálló vízm?, továbbá az ország legszebbjének kikiáltott állomásépület, illetve saját kabinsor és vitorláskiköt?.

Itt épített villát a Törley pezsg?gyár alapítója, Huszka Jen?, a neves operett-zeneszerz?, Vass József, a Bethlen-kormány népjóléti minisztere, Lippich Péter kulturális államtitkár, aki egy sor neves írót és m?vészt indított el a pályáján, de Szinyei Merse Pál is innen, a most megnyílt kávézó mell?l festette meg balatoni képeit, itt nyaralt László Fülöp, a Sissy-portrék alkotója, József Attila pedig rendszeres vendég volt a hegyen álló Sirály Szállóban. A sor hosszan folytatható, a kiegyezés utáni, majd a két háború közötti magyarság színe-java lett szerelmese Bélatelepnek. Közülük a legjelesebb Ripka Ferenc, Budapest székesf?város f?polgármestere, aki a vörösterrort Fonyódon vészelte át, majd az üdül?telep és a város legf?bb pártfogója, a polgári világ szervez?je és kiemelked? alakja lett itt. A módfelett ízléses, a két fonyódi domb nyergéb?l a látképet uraló Nagyboldogasszony-templom megépítése is jórészt neki köszönhet?. A tulajdonosok fürd?egyletet alapítottak, amelynek precízen megszervezett életébe a helytörténeti sétákat szervez? lokálpatrióta, író és könyvtáros Varga István A fonyódi Gróf Zichy Béla-telep – Villasor a Balaton felett cím?, néhány éve megjelent könyve ad részletes betekintést.

Nemcsak a gondosan megszervezett fürd?élet, a kulturális programok, bálok, összejövetelek és az egylet egész történetét végigkísér? jótékonysági akciók világába csöppenhetünk bele Varga István könyvét olvasva, hanem átélhetjük a vörös rombolás rögvalóságát, a pusztulás éveit is. Egy kis ízelít?t már az 1919-es terror idején is kaptak a helyiek, amit aztán egy Prónay-különítmény alaposan meg is torolt. A második világháborúban ugyanakkor négy hónapig a Balatonnál húzódott a front, a szovjet hadsereg épp a mai Szaplonczay sétány vonalában ásta be magát, a villák el?tt bunkereket építettek, onnan l?tték a túlparton védekez? német és magyar csapatokat.

Patkós Péter szülész-f?orvos, a Bartók Béla u. 74. alatti villa egykori tulajdonosa például így írta le, mi fogadta ?t, amikor a szovjetek távozása után el?ször sikerült Bélatelepre látogatnia: „1945 nyarán szovjet kórháztelep volt az egész villasoron, a mi villánkban is szifiliszes katonákat gyógyítottak. Érdekes módon az oroszok följártak a ház padlására üríteni. A padlás tele volt ezzel, borzasztó b?z volt. Az ajtókat csapkodta a szél, mert az összes rézkilincs hiányzott.” Vollnhoffer Ferencné pedig így ír tapasztalatairól: „Sajnos az én drága jó Uram az oroszok bejövetele napján reggel meghalt. Elaludt. Én is úgy akartam, de nekem nem sikerült, és itt kell maradnom ezen a szörny? világon. A villára nézve nincsen semmi kívánságom. Azt hiszem, az életben nem megyek többé oda. Igazán a világon mindenb?l ki vagyok fosztva.” A szovjetek a leírások szerint négyezernél is több vérbajos katonát ápoltak itt, leírhatatlan körülmények között, az egyik villa intarziás nagy ebédl?asztala például m?t?asztallá avanzsált a háború alatt. Aki látta Skrabski Fruzsina Elhallgatott gyalázat cím? dokumentumfilmjét, annak nem kell ecsetelni, hogyan szerezték be ezek a szörnyetegek a vérfert?zést.

Természetesen a zabrálás is mindennapos volt a háború idején, a villákban szinte semmi használható nem maradt. Miután más, kevésbé lelakott objektumokba költözött tovább a szovjet sereg, a túlél?k igyekeztek tovább vinni a

fürd?egyletet, megkezdték a romeltakarítást és a legalapvet?bb funkciók helyreállítását. Ám nem sokáig tüsténkedhettek, fokozatosan különféle állami szervek tették rá a kezüket az így-úgy helyrehozott nyaralókra, majd 1952-ben a maradékot is államosították, hogy a SZOT-üdül?k igénytelensége uralkodjon el fölöttük. A zabrálást aztán – csakúgy, mint szerte az országban – újabb nagy zabrálás követte, a szocialista revízió, azaz a Horn–Kuncze-kormány idején.

A Magyar Nemzet és a PestiSrácok.hu is többször feldolgozta az úgynevezett MNÜA-vagyon lenyúlását, amikor a megmaradt üdül?ket egy elméletileg gyermekeket és munkásokat szolgáló közalapítványba helyezték, majd onnan az értékesebb ingatlanokat szokás szerint elkommunizálták, vagy ahogy szoktam mondani: újfent a saját nevükre vették. Vásárlásról ugyanis nem lehet beszélni, az MSZP-s felügyelet alatt m?köd? közalapítvány egy osztrák stróman beiktatásával öt-tíz millió forintért passzolta el a villák darabját. A tolvajlás akkora volt, hogy a zavaros hátter? új tulajdonos sokáig hozzájuk sem mert nyúlni, újabb évtizednek kellett eltelnie, miközben apránként végre méltó kezekbe kerültek a nagy múltú ingatlanok. Az esetet a parlamenti vizsgálóbizottság feltárta, a feljelentések megtörténtek, nyomozgattak jó pár évig, aztán semmi több.

Mondani sem kell, hogy az eredeti tulajdonosok leszármazottai hiába kérték vissza a meggyalázott, kifosztott villáikat. Hozzá kell tenni, nagyon hasonló dolog történt ugyancsak a kilencvenes évek közepén, amikor a Fonyódot és Balatonfenyvest körbeölel? Nagyberek tízezer hektárját száz évre, hektáronként évi száz (!) forintért bérbe adták az osztrák Braun családnak, amely grátiszként (egy budai családi ház áráért) elvihette a lipicai ménest, a fenyvesi lovasstadiont, a marhatelepeket, gépeket, az állami gazdaság minden eszközét. A Somogy Megyei Törvényszék itt is úgy találta: nem ütközött a jó erkölcsbe az MSZP–SZDSZ-kormány privatizációs ügylete, sem az ingyenes földjuttatás.

A fonyódikat azonban nem hagyta nyugodni a páratlan érték pusztulása, s a város polgári, a háború el?tti fényének visszaállításáért már eddig is sokat tev? polgármester és a képvisel?-testület elhatározta, hogy rendbe teszi a villasor el?tt húzódó Szaplonczay sétányt. Ez a kormányzati támogatással idén tavaszra készült el, s az építkezés, a szobrok, m?emlék kilátók, a polgári hangulat helyreállítása sokkal többet jelent egy új turisztikai attrakciónál. Bélatelepen a magyar történelem billent vissza a jó kerékvágásba. Csaknem nyolcvan év kellett hozzá, de legy?rtük a vörös ördögöt.

Ezért is érdemes meglátogatni a Szaplonczay sétányt, és a különlegesen szép panoráma megcsodálása közben elgondolkodni rajta, hogy kik vagyunk. Hogy lehet minket megkóstolni, leigázni és sanyargatni, de legy?zni soha.

Huth Gergely - www.magyarnemzet.hu

Ajánló